

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 11.05.2026 nr 8-1/3800-1

Meie 21.05.2026 nr 10-3/26/58-2

Tartu Ringkonnakohtu arvamus perekonnaseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta

Tartu Ringkonnakohtus tänab võimaluse eest avaldada arvamust perekonnaseaduse (PKS) ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta, millega soovitakse kaasajastada perekonnaõiguse valdkonna regulatsiooni. Leiame, et mitmeid eelnõus kavandatud muudatusi võib pidada vajalikeks ja põhjendatuteks. Siiski on sedavõrd ulatuslike ja pea kõiki perekonnaõiguse valdkondi – abielu lahutamist, lapsendamist, ülalpidamiskohustust ja hooldusõigust, eestkoste seadmist, menetlusõiguslikke norme ja riigilõive – hõlmavate muudatuste osas arvamuse andmiseks võimaldatud aeg liiga lühike. Seepärast toome esile vaid mõned näited muudatusettepanekutest, mille osas vajaks kavandatav regulatsioon senisest põhjalikumat analüüsi.

A. Abielu lahutamine

1. Iseenesest on põhjendatud eelnõuga kavandatav eesmärk suunata abielu lahutada soovijaid abielu kokkuleppel lahutama. Siiski on küsitav, millisel määral võib kavandatud seadusemuudatuse sõnastus – mille kohaselt võib kohus abielu lahutada siis, kui pooled ei ole saanud abielu lahutada perekonnaseisuasutuses või notari juures – suurendada kohtute tööd. Kohus peaks hagi esitamise järel kindlaks tegema, kas pooled ei saanud abielu lahutada enne kohtusse pöördumist.
2. Jääb selgusetuks, kas seadusandja soovib kohustuslikku kohtueelset menetlust luua: kui see nii peaks olema, siis eelnõukohane sõnastus sellist menetlust ei loo, tekitades kohtutele vaid tööd juurde.
3. Kokkuvõttes tuleb öelda, et muudatusel võib teatud juhtudel olla soovitud vastupidine mõju. See võib muuta abielu lahutamise keerulisemaks ja kallimaks vägivaldsest suhtes lahkuda sooviva inimese jaoks, kelle abikaasa lahutust ei soovi ja seda kõigi vahenditega takistada püüab. Lihtsa hagiavalduse esitamise asemel, mis senises praktikas kohtus üldjuhul võrdlemisi kiiresti lahendatakse, peab lahutust sooviv abikaasa edaspidi hakkama kohtule tõendama, et ta on teinud kõik selleks, et abielu lahutada kokkuleppel.

B. Põlvnemisest tulenev ülalpidamiskohustus

4. Põlvnemisest tuleneva ülalpidamiskohustusega seonduvate menetluste lihtsustamine on põhjendatud, kuid eelnõuga kavandatud PKS § 102 muudatuste lähtekohad ja mõju ei ole selged. Seletuskirja kohaselt oleks „[o]tstarbekas [--] kaotada kohtu diskretsiooniõigus ja luua tingimused elatise arvutamise automatiseerimiseks.“ Jääb selgusetuks, kas lause

kirjeldab eelnõuga tehtavaid muudatusi või muid muudatusi, mida eelnõu koostaja peab selles valdkonnas veel vajalikuks, kuid mis ei ole eelnõus ette nähtud. Selline ebaselgus on sedavõrd olulise küsimuse puhul lubamatu.

5. Ebaselgeks jääb ka asjaolude kohtu ette toomise kohustus ning see, kuidas kohus peaks esitatud asjaolusid hindama. Eelnõu koostaja ei ole põhjendanud, millistest kaalutlustest lähtuvalt soovitakse jätta välja kohtu võimalus määrata arvutustest hoolimata suurem elatis, lähtuvalt kummagi vanema varalisest seisust. Vanemate tehtud seniste kulutuste arvestamise võimaluse andmine kohtule ei pruugi olulist efekti anda, kuna ülalpidamisinõude võib esitada lapse nimel vanem, kes on lapsega seotud kulutusi kandnud.
6. Kuivõrd eelnõuga ei ole kavandatud PKS § 101 muutmist, tekib küsimus, kas eelnõu koostajate arvates tuleks edaspidi kõigile lastele maksta ainult miinimumelatist, sõltumata vanemate varalisest seisust. Kuigi PKS § 101 alusel koostatud nn elatiskalkulaatorisse on võimalik sisestada keskmisest brutokuupalgast erinevaid arve, reguleerib PKS § 101 ainult elatise minimaalset suurust ega arvesta kummagi vanema tegeliku sissetulekuga. Seetõttu pole selge, millised on need „õiged ja asjakohased andmed“ (seletuskirja lk 15), mille alusel kohus peaks otsuse langetama.
7. Kuigi eelnõuga kavandatakse põhimõttelisi ja suure mõjuga muudatusi elatise asjade menetluse regulatsioonis, ei kajastu see asjaolu seletuskirja sissejuhatuses: elatise puutuvalt on esile toodud vaid muudatus, mille järgi ei tohi menetluskulusid jätta alaealise lapse kanda. Samuti puudub selles küsimuses igasugune mõjude hinnang.
8. Kokkuvõttes leiame, et eelnõuga PKS §-s 102 kavandatud muudatused kohtu diskretsiooniõigust elatise asjade lahendamisel tegelikult ei kaota, tekitades vaid segadust juurde. Liati on küsitav sellise piirangu põhiseaduspärasus.

C. Põlvnemisest tulenev ülalpidamiskohustus

9. Nõustuda tuleb eelnõu seletuskirjas väljendatuga, et Eesti lapsendamisõigus vajab ajakohastamist, et olla kooskõlas rahvusvahelistele lapse õiguste standarditega. Eelnõu kohaselt on lapsendajal kohustus teavitada alaealist last lapsendamise toimumisest, arvestades lapse arengutaset ja arusaamisvõimet. Seadusemuudatus ei kehtesta kindlat vanusepiiri, millal lapsendamise teemast rääkimine on kohustuslik – see otsus jääb lapsendajapere hinnata, tuginedes lapse isiklikule küpsusele ja emotsionaalsele valmisolekule. Eelnõu seletuskirjast ei selgu, millistest kaalutlustest lähtuvalt on seadusandja jätnud alaealise puhul teabe andmise üksnes lapsendaja otsustada ning kuidas on lapse õigused kaitstud siis, kui lapsendajad ei pea teabe andmist vajalikuks enne lapse täisealiseks saamist. Seletuskirjas esitatud selgitus – mille järgi paneb seadusemuudatus lapsendajale kohustuse teavitada alaealist lapsendamise faktist ning mille kohaselt on lapsendatul teabe saamiseks õigus pöörduda Sotsiaalkindlustusameti poole, kui teavitamist ei toimu ja tal tekib kahtlus oma päritolu suhtes – ei vasta muudatusettepaneku tekstile (PKS § 164 lg 1¹ ja 1⁴).

D. Eestkoste

10. Eestkostemenetlusega seotud muudatused, mis on seotud õigusterminoloogilise kaasajastamisega, on põhjendatud. Valimisõiguse lisamisel isiku teovõime hindamisse on seletuskirjas viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendile, mille kohaselt eestkoste

seadmisega kaasnev üldine ja automaatne hääleõiguse piirang läheb kaugemale liikmesriigi kaalutlusruumist hääleõiguse piiramisel ning kohus peaks igal konkreetsel üksikjuhul hindama isiku tegelikku võimet valimisõigust piirata (lk 29). Piiratud teovõimega isiku valimisõiguse eraldi hindamise vajadusele on Eesti suhtes ka ÜRO Puuetega Inimeste Õiguste Konventsiooni täitmise variraportis tähelepanu juhitud (variraport, lk 132). Samas vajaksid üksnes kohtumenetlusse planeeritavad muudatused analüüsi nende põhiseaduspärasuse osas, ka eelnõu seletuskiri viitab, et põhiseaduse (PS) § 57 lõige 2 avaldab hääleõigusele piiravat mõju, kui kohus on isiku valimisõiguse osas teovõimetuks tunnistanud. Võimalikule vastuolule on ka õiguskirjanduses tähelepanu juhitud (V. Kõve jt Tsiiviilkohtumenetluse seadustik III. Kommenteeritud väljaanne, Tallinn 2018, § 526, komm p 3.2.). Seega tuleb eelnõu seletuskirja täiendada sisulise analüüsiga PS § 57 lg 2 osas.

Lugupidamisega

Mario Truu
Tartu Ringkonnakohtu esimees

(allkirjastatud digitaalselt)